
Kyrkomötet Organisationsutskottets betänkande 2015:7

Den nationella nivåns uppgifter

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2015:3 i vilken det föreslås att kyrkostyrelsen ges i uppdrag att utreda möjligheten till ändring i kyrkoordningen som gör det möjligt för Svenska kyrkan på nationell nivå att i sitt uppdrag också ha möjlighet att utföra verksamhetsuppgifter. Utskottet menar att den reglering av uppgifter och ansvarsområden som finns för kyrkans olika nivåer är ändamålsenlig och föreslår därför att motionen avslås.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2015:3.

Motionens förslag

Motion 2015:3 av Karl-Gunnar Svensson, Svenska kyrkans uppgifter på nationell nivå

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda möjligheten till ändring i kyrkoordningen som gör det möjligt för Svenska kyrkan på nationell nivå att i sitt uppdrag också ska ha möjlighet att utföra verksamhetsuppgifter enligt motionens intentioner om kyrkostyrelsen skulle anse det vara nödvändigt.

Bakgrund

Lag om Svenska kyrkan

Den nationella nivåns uppdrag regleras ytterst i lagen (1998:1591) om Svenska kyrkan. I lagens 1 § anges att "Svenska kyrkan är ett evangelisk-lutherskt trosamfund som framträder som församlingar och stift. Svenska kyrkan har också nationella organ." I lagens 6 § anges vidare att "Kyrkomötet är Svenska kyrkans högsta beslutande organ. Kyrkomötet får inte besluta i sådana enskilda frågor som det är en församlings eller ett stifts uppgift att besluta i." Sistnämnda mening ger uttryck för en subsidiaritetsprincip, d.v.s. att beslut inte ska fattas på högre nivå än nödvändigt. Kyrkomötet kan dock besluta om generella bestämmelser på områden som hör till stiftens och församlingarnas grundläggande uppgifter, t.ex. när det gäller gudstjänster och diakoni. (prop. 1997/98:116 s. 59)

Regeringen angav i sitt principbeslut 1995 att det i lag borde anges att församlingarna och stiftens ansvarar lokalt och regionalt för kyrkans verksamhet och att det ska finnas ett kyrkomöte som företrädare för helheten (prop. 1995/96:80 s. 16). När det gäller kyrkomötets – den nationella nivåns – uppgifter och kompetens

framhöll 1995 års kyrkomöte att Svenska kyrkan på nationell nivå har att ”ta ansvar för sina gemensamma angelägenheter i fråga om information, utbildning, normgivning, samråd och ekumeniska relationer liksom när det gäller att vara kyrkans gemensamma röst och företräda henne inför samhället i stort”. Vidare framhöll kyrkomötet att stift och församlingar, till skillnad från Svenska kyrkan på nationell nivå, är ”pastorala områden”. (2KL1995:1 s. 32)

Kyrkoordningen

Bestämmelser om den nationella nivåns uppdrag återfinns i kyrkoordningens 10:e kapitel. Den första paragrafen överensstämmer med 1 och 6 §§ i lagen om svenska kyrkan och i kapitlets övriga paragrafer redogörs för ansvarsfördelningen mellan de nationella organen. Av 2 § framgår att kyrkomötet ska utfärda bestämmelser om vissa angivna områden. Av 3 § framgår att kyrkostyrelsen företräder trossamfundet Svenska kyrkan. Den bereder och verkställer kyrkomötets beslut och har förvaltande uppgifter. I paragrafen följer sedan en uppräkningslista av vad kyrkostyrelsen ska göra, nämligen

1. stödja stiftens arbete för utveckling av församlingslivet,
2. ansvara för Svenska kyrkans arbete bland svenskar i andra länder,
3. svara för Svenska kyrkans officiella relationer till andra kyrkor och samfund
4. samordna Svenska kyrkans och dess församlingars ansvar för internationell mission och internationell diakoni,
5. ange villkoren för tillträde till de kyrkliga grundutbildningarna och bestämma utbildningsplanerna för dessa samt se till att de kyrkliga grundutbildningarna erbjuds i tillräcklig omfattning,
6. svara för det kyrkliga utjämnningssystemet,
7. ha hand om övergripande frågor när det gäller Svenska kyrkans gemensamma datasystem,
8. främja forskning av betydelse för Svenska kyrkan, och
9. verka för ett rikt och mångfaldigt kulturliv som främjar dialogen kring religion och livstolkning.

När det gäller den i första punkten angivna uppgiften att stödja, ska nationell nivå rikta sig mot stiftet och inte direkt till församlingsnivån. I kyrkoordningsskrivelsen anges att denna begränsning inte hindrar att organ på den nationella nivån har direktkontakter med församlingarna, t.ex. när det gäller insamlingsarbete för Svenska kyrkans internationella arbete eller erbjuder t.ex. vissa specialistutbildningar. (CsSkr 1999:3 s. 2–141 och 2–377)

Kyrkostyrelsens ställning och huvuduppgifter är närmare angivna i kyrkoordningens 12:e kapitel.

Stifts och församlingars uppdrag

Församlingens uppdrag regleras i kyrkoordningens 2 kapitel. Där anges i 1 § bl.a. ”Församlingen är det lokala pastorala området. Församlingens grundläggande uppgift är att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission.” Stiftets uppdrag regleras i kyrkoordningens 6 kapitel enligt följande. ”Stiftet är det regionala pastorala området. Dess grundläggande uppgift är att främja och ha tillsyn över församlingslivet. Stiftet har också förvaltande uppgifter.”

Stifts och församlingars grundläggande uppgift anges också på samma sätt i 4–5 §§ i lagen om svenska kyrkan.

Sedan år 2000 har kyrkomötet vid flera tillfällen behandlat motioner som syftat till att skapa en rikstäckande struktur eller nationell finansiering för olika verksamheter. Det har rört kristna friskolor (betänkande KI 2000:5, motion 2000:22 och betänkande KI 2001:2, motion 2001:87), en rikstäckande begravningsbyrå för Svenska kyrkan (betänkande EE 2004:6, motion 2004:22), en Svenska kyrkans bank (betänkande EE 2005:6, motion 2005:32), användande av den nationella nivåns kapital för bidrag till finansiering av lokala äldreboenden (betänkande EE 2008:6, motion 2008:47), nationell handlingsplan för kyrkans sociala roll och aktiviteter för fattigdomsbekämpning (betänkande KI 2013:1, motion 2013:25 och 2013:26) samt nationellt hjälpcentrum för konvertiter (betänkande KI 2014:18, motion 2014:70). I samtliga fall avslog kyrkomötet motionerna, i huvudsak mot bedömningen att förslagen inte rört sådant som är en uppgift för den nationella nivån. Gällande friskolorna menade kyrkomötet att det personella och ekonomiska engagemang som krävs var en uppgift för den lokala nivån, beträffande en rikstäckande begravningsbyrå att en sådan verksamhet inte ryms inom trossamfundets kärnverksamhet, angående finansiering av äldreboenden att det inte var en uppgift för den nationella nivån, angående nationell handlingsplan m.m. att den nationella nivån inte ska finansiera det sociala arbetet som utförs på lokal nivå och beträffande nationellt hjälpcentrum för konvertiter att det pastoralas ansvaret för de som konverterat ligger i församlingarna. Se vidare respektive betänkande för en utförligare beskrivning.

Även till årets kyrkomöte föreligger motioner med initiativ som har nationell prägel, nämligen motion 2015:28 *Nationellt hjälpcentrum för konvertiter*, motion 2015:66 *Eget produktionsbolag*, motion 2015:22 *Ökat stöd till församlingar för arbete med asylsökande* och motion 2015:86 *Forma ett akut stöd till insatser för flyktingar och asylsökande 2016*.

Förslag beträffande nationell nivå som stöd- och samordningsfunktion

Nationell nivå har under senare tid, vid två tillfällen, föreslagits inta en roll av direkt stödjande/samordnande/kvalitetssäkrande slag gentemot församlingarna, nämligen i utredningarna SKU 2009:2 *Arbetsformer i förändring – församlingens uppgift och förutsättningar* och SKU 2013:3 *Att färdas väl – hur Svenska kyrkan kan navigera i välfärden*. I det först nämnda fallet föreslog utredaren att kyrkostyrelsen skulle ges bemyndigande att fastställa en ordning för medgivande som krävs innan en församling startar begravningsbyråverksamhet. Ordningen föreslogs utgöra en slags nationell kvalitetsnorm för begravningsbyråverksamhet. I det andra fallet föreslogs att kyrkostyrelsen skulle ges i uppdrag att ta initiativ till en nationell samarbetsorganisation för Svenska kyrkans välfärdsverksamheter. Samarbetsorganisationen skulle bl.a. ges rätten att utfärda tillstånd för bedrivande av viss verksamhet. Kyrkostyrelsen har inte valt att gå vidare med något av dessa förslag.

Kyrkostyrelsens pågående arbete

Av verksamhetsberättelsen i *Årsredovisning 2014 Svenska kyrkans nationella nivå* framgår att det under året tagits fram underlag med förslag till fortsatt arbete med Svenska kyrkans uppdrag och roll i den svenska välfärden. Arbetsprocessen har utgått från frågor om kyrkans uppdrag, identitet och roll och bearbetas parallellt med utveckling av råd och riktlinjer. I det fortsatta arbetet ingår bland annat att ta fram en Plan för diakoni i Svenska kyrkan, kommunikation och implementering av platt-

formen *Svenska kyrkans roll och uppgift i den svenska välfärden* och att skapa vägledningsmaterial utifrån plattformen. (KsSkr 2015:2 s. 18 f.) Det diakonala utvecklingsarbetet finns också med som ett särskilt prioriterat område för åren 2016–2018, vilket framgår av kyrkostyrelsens skrivelse *Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå åren 2016-2018* (KsSkr 2015:1 s. 10). Av samma skrivelse framgår att även arbetet med asylsökande och flyktingar är ett område med särskild prioritet de kommande åren. Kyrkostyrelsen anger bl.a. följande.

Det ökade antalet asylsökande i Sverige som beskrivs i omvärldsanalysen innebär att migrations-, flykting- och integrationsfrågor utvecklats till centrala områden i en strävan efter ett hållbart samhälle. Stiftelsen får därför kontinuerligt stöd till kompetensutveckling och erfarenhetsutbyte inom dessa områden. En stödfunktion kommer också att etableras på nationell nivå i samråd med stiftelsen för att bistå stift och församlingar med kunskap och aktuell information för deras arbete med asylsökande och flyktingar. (KsSkr 2015:1 s. 8 ff.)

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2015:3.

Utskottet delar vad som uppfattas vara de bakomliggande intentionerna till motionen, nämligen att det är viktigt att Svenska kyrkan hittar former för att på bästa sätt möta rådande utmaningar i samhället. Utskottet menar dock att den reglering av uppgifter och ansvarsområden som finns för kyrkans olika nivåer är ändamålsenlig. När det gäller de verksamhetsområden som motionären särskilt lyfter fram, flyktingmottagande och välfärdsfrågor, menar utskottet att den nationella nivån har en viktig uppgift som stödjande och samordnande funktion. Det är angeläget att det arbete som påbörjats i dessa frågor på nationell nivå utvecklas och stärks, så att den goda vilja som finns i församlingar och stift kan ges bästa förutsättningar. Själva utförandet av verksamhetsuppgifter sker däremot enligt utskottets mening bäst på lokal och regional nivå.

Mot bakgrund av att utskottet inte anser det finnas behov av att förändra gällande reglering menar utskottet att motionen ska avslås.

Uppsala den 23 september 2015

På Organisationsutskottets vägnar

Torgny Larsson, ordförande

Maria Adeteg, sekreterare

Beslutande: Torgny Larsson, ordförande, Louise Callenberg, Claes Block, Aina Andersson, Anton Härder, Per Lindberg, Irma Carlsson, Maj-Lis Aasa, Olle Reichenberg, Kåge Johansson, Tomas Jansson, Birgit Kullingsjö, Bella Aune, Irene Oskarsson och Bo Hanson.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Cecilia Clausen, Roberth Krantz, Sven Gunnar Persson, Birgitta Wrede, Stefan Aro, Johnny Lilja, Britt Kilsäter, Märta Brita Forsberg Svensson, Karin Forsell, Elsa Christersson och Ingrid Skäremo.

Biskoparna Johan Dalman och Sven-Bernhard Fast har deltagit i utskottets överläggningar.